

Время и педагогическая реальность // Личность в педагогике и психологии. – Петропавловск-Камчатский, 2001. – С. 64–76. 13. *Кримський С.* Під сигнатурою Софії. – К., 2008. – 367 с. 14. *Либман О.* Логика фактов или причинность и последовательность времени // Философская хрестоматия. – СПб., 1907. – С. 63–64. 15. *Лотман Ю.* Заметки о художественном пространстве // Семиотика пространства и пространства семиотики. Труды по знаковым системам. Ученые записки Тартусского госуниверситета. – Тарту, 1986. – С. 25–43. 16. *Мовчанюк В.* Медитативна лірика Т. Г. Шевченка. – К., 1993. – 146 с. 17. *Мостепаненко А.* Размерность времени и временной порядок // Пространство, время, движение. – М., 1971 – С. 35–55. 18. *Наливайко Д.* Стиль поезії Шевченка і його міжнародний контекст // Наливайко Д. Компаративістика й історія літератури. – К., 2008. – С. 235–273. 19. *Парнюк М., Причепий Е., Огородник И.* и др. Пространство и время. – К., 1984. – 294 с. 20. *Селухов Г.* О некоторых аспектах художественного пространства и времени в структуре эстетического познания // Искусство и действительность. Методологические проблемы эстетического анализа. – М., 1979. – С. 11–32. 21. *Соколова Т.* Идея времени в поэзии А. де Виньи // Мировоззрение и метод. – Л., 1979. – 144 с. 22. *Туrowsкая С.* Понятие времени и пространства в творчестве М. Б. Туrowsкого // Философские науки. – 2002. – № 5. – С. 106–113. 23. *Чижевський Д.* Нариси з історії філософії на Україні // Чижевський Д. Філософські твори: В 4 томах. – К., 2005. – XXXVIII+402 с. 24. *Шевченко Тарас.* Кобзар / [редакція, статті й пояснення д-ра Леоніда Білецького]. – Т. 4. – Вінніпег, 1954. – 556 с. 25. *Шевченко Т. Г.* Повне зібрання творів: У 12 т. – Т. 2: Поезія 1847–1861. – К., 2001.

**Я. Потапенко, канд. іст. наук, доц.,
ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Г. Сковороди"**

ТАРАС ШЕВЧЕНКО ЯК СИМВОЛ УКРАЇНСЬКОГО СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ

У статті досліджуються символічні значення постаті Тараса Шевченка та масштаби їх впливу в сучасній українській культурі. Образ поета оцінюється як унікальний полісемантичний мегасимвол універсального значення, навколо якого центрується українська культурна історія модерного і постмодерного періодів.

Ключові слова: Тарас Шевченко, символ, поезія, соціокультурний простір.

В статье исследуются символические значения фигуры Тараса Шевченко и масштабы их влияния в современной украинской культуре. Образ поэта оценивается как уникальный полисемантический мегасимвол универсального значения, вокруг которого центрируется украинская культурная история современного и постмодерного периодов.

Ключевые слова: Тарас Шевченко, символ, поэзия, социокультурное пространство.

The article looks at the symbolical meanings the personality of Taras Shevchenko and the scale of their influence on the modern Ukrainian culture. The image of the

poet is evaluated as unique polisemantical mega-symbol of universal meaning around which the Ukrainian cultural history of modern and postmodern periods revolves.

Key words: Taras Shevchenko, symbol, poetry, social-cultural space.

Культурний простір України перевантажений міфами й символами, котрі виконують роль маніпуляційних стратегій та інструментів. "Політику пам'яті" перетворено на простір політичного протистояння й відволікання уваги нації від реальних проблем сьогодення, позбавлення майбутнього цілих поколінь. Абсолютно очевидно постає потреба в об'єднавчих, загально визнаних національних символах, здатних підвищувати рівень національної самосвідомості, виховувати громадянську гідність і самоповагу, бажання й готовність виборювати достойний рівень життя та обирати порядну владу.

Ключовим і основоположним символом України, на наше глибоке переконання, є постать Тараса Шевченка. "Культурний капітал" нації від модерної доби центрується саме навколо цієї постаті. Персонажі, яким Т. Шевченко "дарував плоть" силою своєї мови [1, 47], давно й міцно вкорінилися в системі новочасних українських символів, досьгодні визначають базові вектори нарощування й лінії інтерпретації цієї системи. С. Павличко висловила гіпотезу, що серед жанрів української літератури поезія (романтизм) займає центральну позицію, а проза (реалізм) – маргінальну [9, 627]. На нашу думку, подібний стан речей пояснюється, в першу чергу, домінантним становищем Шевченкового генія в літературі України. Проводячи певні паралелі з концепцією західного канону відомого американського літературознавця Г. Блума, можемо стверджувати, що Тарас Шевченко й створений ним канон (українського соціокультурного простору) повністю визначили наше буття. Без Т. Шевченка ми не змогли би збагнути власну національну сутність, адже він багато в чому "винайшов нас" як основоположний творець-мислитель України, що йому ми завдячуємо навіть цілою низкою образів нашого мислення [1, 49–50].

Т. Шевченко є центром українського канону, ключем до розуміння його кодів і смислів, оскільки переважає інших авторів силою "пізнавальної гостроти, лінгвістичної енергії та новаторською потужністю" (формула Г. Блума) [1, 52].

Саме автор "Кобзаря", схоже, єдиний із вітчизняних митців покоперникіанськи революційно винаходить власну ідентичність та особистість, у надзвичайно самобутній спосіб вибудовує на їхній основі образ-архетип модерної української людини через трансформацію попередньо усталеної традиції, аж до того, поки вона не стала відповідати власній поетовій природі. Сильна особистість формується лише у протистоянні з суспільством – Т. Шевченко кидав виклик не лише самодержавному імперіалізму, але й власному культурному оточенню "патріотів" народницько-культурницького штибу,

що їм досить комфортно було "любити Україну", користуючись усіма привілеями російського дворянства.

Залишаючись, по суті, єдиним "козаком серед свинопасів", Тарас Шевченко ще за життя перетворився на міф і символ – уособлення величі українського духу, його безсмертя й незнищенності, символ національного відродження, ключовий елемент "високого міфу" України (ним же і витвореного). Вже по смерті образ поета у свідомості його палких шанувальників і серед широких кіл демократично налаштованих сучасників набув символічних рис одвічного бунтівника, нескореного, непереможеного й непереможного, полум'яного "співця свободи" та борні проти тиранії [10, 331], – як російсько-імперської, так і світового масштабу (заперечення монархічного принципу взагалі). Символічним є антитетичне протистояння поет–імперія: самодержавний режим культивував рабську психологію, покору, пасивність і байдужість до скоєного зла, – все те, що у Т. Шевченка постає в якості найстрашніших вад національного духу, осердям "українського прокляття", звиродніння і знелюднення. В добу національно-визвольних змагань 1917–1920-х років Т. Шевченко сприймався як прапор і символ українського руху в цілому. За словами А. Ніковського, "українську переможну революцію зробив Шевченко" [3, 689].

Переростаючи контекст національний, автор "Кобзаря" за межами України символізував самопожертву заради людини, її природного права на вільне, щасливе й повноцінне життя. Ореол шляхетного страждальця, "мученика, постраждалого за правду", вже під кінець 1840-х років міцно закріпився за поетом, витіснивши ранній образ талановитого, проте безталанного сироти [10, 331]. Тема сирітства стала однією з центральних у пантеоні символічних іпостасей Тараса Шевченка. В цьому сенсі доречно навести думку Я. Грицака про те, що Т. Шевченко та І. Франко ніколи б не стали великими, якби в ранньому віці не осиротіли ("інакше пропадати їхньому поетичному таланту за оранками та косовицями. Щоб звільнитися від селянської долі, має статися щось надзвичайне" [2]). Дійсно, саме сирітська доля дала змогу майбутньому генію з раннього дитинства вирватися із "замкнутого кола" безпросвітної-тяжкої рутини селянської праці й усіма фібрами душі відчувати трагізм долі нації, затиснутої в "смертельних обіймах" імперії. Сирітська доля дала поету екзистенційне відчуття ототожнення (аж до повної ідентифікації себе) з матір'ю-Україною – теж осиротілою і зганьбленою (в символічному сенсі), позбавленою своєї еліти, державності, національної честі та гідності. Отже, безталанний кріпак-сирота Тарас символічно уособлював закріпачену й уярмлену Україну, ув'язнену в жакливій "церкві-домовині" Російської імперії як царства абсолютного зла і сваволі, агресивного "антисвіту", котрий у зародку руйнує все світле й живе. Із сирітським дитинством

поета пов'язані й психоаналітичні інтерпретації його творчого доробку (С. Балей, Б. Рубчак, О. Забужко, Г. Грабович, Н. Зборовська). Так, згідно з психоаналітичним тлумаченням, Україна поставала ідеальним об'єктом сублімації Шевченкового бажання, ідеалізованою проекцією самотності автора "Кобзаря".

У царині релігійного досвіду постать Т. Шевченка може символізувати водночас і потужне богоборництво, і смиренність перед Господом; стан відчаю у богозалишеності – й невтримний запал богонатхненності та богопокликаності на священну пророчу місію; інтуїтивне осягнення, глибоко індивідуальне відчуття-переживання Божої правди – й безмежну тугу за відсутністю останньої в людському світі, болісний сумнів у її існуванні взагалі. Палкого ворога казенно-фарисейського псевдоправослав'я російсько-імперського штибу один із сучасних церковних діячів називає "пророком поза Церквою". Л. Ушкалов вбачає у Шевченковій творчості "абсолютизацію Христової людськості", своєрідний релігійний "нарцисизм", сміливу сакралізацію профанного (зокрема, в поемі "Марія"), наполегливе підкреслювання людськості Христа за рахунок його божистості ("гуманізацію" Спасителя), – і приходять до висновку про світогляд поета як "особливу версію християнського гуманізму", що постала на ґрунті "прометеївського метафізичного бунту", покликаного до життя всеперемагаючою любов'ю до людини та готовністю прийняти страждання заради її визволення (соціального, морального, духовного, екзистенційного) [10].

В цьому контексті не можемо оминати увагою ще одне важливе символічне значення постаті Т. Шевченка – високий гуманізм, позначений виразними прометеївськими рисами [10, 330] (як абсолютна антитеза засадничому антигуманізму самодержавної імперії). Д. Чижевський кваліфікував цю основоположну рису поетового світогляду і творчості як "безмежний антропоцентризм", що заступав "христологію", а М. Коцюбинська – як "гомоцентризм". Л. Ушкалов переконливо доводить присутність у романтичній поезії Т. Шевченка питомо релігійного "культу людини", глоризації людської особистості як центральної смислової домінанти всієї творчої спадщини митця [10, 335].

Уявлення про себе як богонатхненного пророка, чия висока місія – пробудити свій народ і вивести з "єгипетської" (читай – московсько-імперської) неволі, – тенденція, що з'явилася на початку 1840-х років не в останню чергу під впливом А. Міцкевича й оточення товаришів-однодумців, які наголошували на Шевченковій геніальності й на тому, що його "поетичний вогонь" є водночас "релігійним" (лист В. Білозерського до М. Гулака). Польські патріоти, з якими спілкувався поет, підтримували в ньому усвідомлення себе як пророка, приреченого страждати за весь народ. Так, зок-

рема, З. Сераковський в листі до Т. Шевченка називав його "Батьком", "великою людиною" й порівнював з автором Апокаліпсису, що теж перетерпів "великі страждання" [10, 336].

Від 1840-х років і посьогодні символічна візія Т. Шевченка-пророка, містично співпричетного Христу (як Побратиму по стражданню) та покритці-Україні (співрозп'ятій з Ісусом), – утвердилася в українській соціогуманітаристиці в якості однієї з ключових підставових засад базового дискурсу. Так, Є. Сверстюк називає Т. Шевченка "національним пророком і мучеником, розп'ятим і воскреслим", М. Жулинський – пророком вражаючої "багатофункціональної духовності". За словами О. Забужко, автор "Кобзаря" здійснив "трансформацію національної історії в священну", сакралізувавши українське минуле (метаморфоза справді грандіозно-титанічна). На думку Н. Зборовської, поет постав "духовним учителем матері-України" (котрий дав їй державницьку свідомість), "сином Національним" [5, 80].

Ще однією сакральною-символічною конотацією постаті Тараса Шевченка є така: творець українського Слова, котре має утвердити й освятити підстави національної Слави, Правди, Добра і Волі (ключових смислоутворюючих концептів Шевченкової історіософії та націософії). Доволі часто можна почути твердження про те, що "Кобзар" є національною Біблією українців, – і в цих словах знаходимо відлуння сакрального розуміння Слова як богоданої світотворчої сили, щасливого Божого дару, "первістка Божого", а то й навіть "другого Бога" [3, 638–639]. У Біблії – книзі, до якої протягом усього свого життя постійно звертався поет, – Слово ототожнюється з Богом, із самим актом світотворення. Слово "святої правди і любові", поставлене для спасіння, захисту й возвеличення "малих отих рабів німих", мислиться Т. Шевченком і як сутність кожного народу, і як найвища істина суцього. Поєднавши ці два значення у власній поезії, автор "Кобзаря" прагнув досконало реалізувати праведну місію пророка національного: "святую правду возвістить", віднайти "слова живії", котрі б "огнем невидимим пекли / Замерзлі душі". Й у цілковитій відповідності з духом і літерою Писання Слово (поетове) стало плоттю (його народу): духовна сила генія ствердила підстави буття його народу.

Пісенне слово України, за І. Дзюбою, обрало Т. Шевченка й ним опікувалося, стало "суб'єктом його особистості" та постійним співбесідником у горі і в радості [3, 642], – і поет завжди був переконаний, що "наша дума, наша пісня" ("наша слава") – "голосна та правдива / Як Господа слово". На нашу думку, живе слово народне було абсолютно тотожним у світогляді Т. Шевченка з Божистим Логосом, чимось на зразок еманції Божества у світ земний (*Vox populi – vox Dei*). У сенсі метафорично-символічному поет, натхненний Логосом, підносить мову своєї нації як її метафізично-онтологічну й екзистенційно-вольову сутність до Його рівня і сам містичним чином розчиняється у Логосі,

зливається з Ним. Т. Шевченко може сприйматися і як символ українського протейзму, динамічної плинності сенсів і означень, драматичного коловороту душевних порухів, психічних станів і переживань. Тексти поета ніколи не завмирають, — мігруючи з одного дискурсу до іншого, від одного соціокультурного контексту до другого.

Т. Шевченко завжди й невлучимо "вислизає", випадає з будь-яких класифікацій, кваліфікацій або чітких означень, руйнує будь-які структури та ієрархії, до яких його намагаються "вписати" (завжди переростає їх, розриває, як "молоде вино" старі міхи). Саме тому поет так і залишився не до кінця зрозумілим ні "народниками" з "державниками", ні націоналістами з комуністами, ні модерністами з постмодерністами. Звідси — ще одне символічне значення Шевченкової постаті: символ генія, незбагненого ані сучасниками, ані нащадками, безмежно самотнього й фатально нещасливого у своїй тотально-пекельній самотності. І мова йде не просто про романтично-бунтівний архетип "проклятого поета", доволі поширений як у романтизмі, так і в модернізмі, — це не самотність похмуро-розчарованого Чайльд-Гарольда або гордовито-одержимого лорда Байрона; швидше це самотність мудрого Сократа або героя "Божественної комедії", котрий пройшов усі кола пекла і здобув досвід, що виводить поза межі добра і зла. Цей образ генія, відчуженого від світу і загалу, окрім усього іншого, постулював відношення непричетності та протистояння панівній імперській культурі, її естетичним векторам та ціннісним пріоритетам. Якщо основоположну постать російської культури, О. Пушкіна, вже традиційно кваліфікують як "співця свободи та імперії", то Тараса Шевченка можна назвати співцем свободи та антиімперськості (в усіх її проявах).

Відважним експериментатором з образами та стилем, творцем власного, яскраво індивідуального та специфічного уявлення про світ і місце людини в ньому називав Т. Шевченка Ю. Шевельов [11, 211], — і це також є однією з важливих символічних іпостасей постаті видатного поета. В цьому контексті варто пригадати й ту обставину, що сучасні дослідники віднаходять у Шевченкових текстах, окрім традиційних романтичних і реалістичних компонентів, елементи модернізму, сюрреалізму, абсурдизму, постмодернізму тощо — свідчення того, що видатний митець значно випереджував свій час і його мистецько-пізнавальні можливості.

Ніхто в українській культурі, окрім Т. Шевченка, не підніс жінку на такий недосяжний п'єдестал святості й чистоти, ніхто з такою глибиною ніжності та співчуття не пережив і не описав її болі та страждання, ніхто з такою пристрасною переконливістю не поставив знак рівності між скривдженою жінкою та "стражденою мученицею" — Україною...

На наше глибоке переконання, образ Т. Шевченка може якнайкраще символізувати межову щирість, відкритість, чутливість, вразли-

вість і м'яку ніжність української душі (Варвара Рєпніна відзначала напрочуд м'яку та чуйну вдачу Т. Шевченка [10]) – і її здатність до невагомної люті до ворога, нестримно-стихийної ненависті до гнобителя-окупанта, жорстокість як відповідь на кривду (таке незбагненне поєднання гніву й ніжності в душі поета зауважує й І. Дзюба [3]).

Доволі часто зустрічаємо потрактування постаті Тараса Шевченка як живого і невмирущого втілення національної і загальнолюдської, універсальної моралі та духовності (Є. Сверстюк, І. Дзюба, М. Жулинський, Д. Наливайко тощо).

Геніальний митець поєднує у собі сакральне і профанне, праведне і грішне, земне і небесне, божественне й демонічне у карколомному плетиві-грі ударів долі, життєвих обставин, душевних станів, творчих піднесень та криз.

Розвиваючи цю тему, наважимося стверджувати, що Т. Шевченко вже давно став символом української національної свідомості, самосвідомості, виразного усвідомлення справжніх національних вартостей і пріоритетів та шляхів їхнього досягнення-завоювання. І водночас із цим геніальний поет метафорично уособлює національне несвідоме, колективне позасвідоме ("воно"), – очевидно, саме звідси постають моторошні картини "кривавого бенкету" Коліївщини в "Гайдамаках", заклик "громадою обух сталить" і окропити волю "вражою злою кров'ю". Використовуючи бартівську термінологію, можна сказати, що окремі поезії Т. Шевченка виконують для українця функцію терапевтичного вербального розвантаження накопиченої психічної енергії (без подібного виходу "символічної енергії", за Р. Бартом, людина померла б [6, 306]).

Попри ту обставину, що тексти Т. Шевченка завжди перебувають поза межами якихось визначених ідеологій, концепцій, теоретичних побудов, важко не погодитися з тезою, що автор "Кобзаря" є найбільш "політичним" та "ідеологічним" з українських письменників (як певна антитеза "аполітичному" Г. Сковороді). Поет говорив, що політика – це зло, і найкраще, щоб її не було взагалі [4, 49]. Але коли спробувати бодай побіжно окреслити масштаби здійсненого Т. Шевченком у площині суспільно-політичній, приходимо до висновку: саме він виявився найбільшим і найпершим українським "революціонером" і "націоналістом", незмінно послідовним в утвердженні націєтворчої парадигми для українства. Саме Т. Шевченко для багатьох сучасників і наступників символізував силу національної гідності, уособлював подвижницьке подолання глибокого національного приниження, вихід із "зачарованого кола" малоросійсько-"южноруского" сервілізму та пристосуванства. Зрештою, літературний вплив належить не тільки до царини "політики духу", а естетична позиція в модерну добу раз по раз виявлялася також позицією політико-ідеологічною.

У сучасних умовах постать Т. Шевченка мислиться не лише як символ боротьби за українську справу, але і як мірило незавершеності цієї боротьби, її перманентного тривання в ситуації, коли, за словами Л. Костенко, "тупе й жорстоке" суспільство, посттоталітарне й постгеноцидне, стає ще й "постлюдським", бо "посковзнулася наша Незалежність на плювку Сатани" [8: 130, 259].

Надзвичайно важливого значення набуває та обставина, що серед помітних вітчизняних письменників "постшевченківського" періоду немає, по суті, жодного, вільного від Шевченкового впливу. Потужна енергетика, семантика та оригінальна естетика його поезії безповоротно змінила український екзистенційний та інформаційний простір і надалі продовжує (непомітно для нас) креативно впливати на громадян, свідомих своєї національної ідентичності.

Одне з ключових положень постмодерністської теорії тексту проголошує, що текст не може нерухомо завмерти, його рухлива природа змушує до безперервного руху крізь інші тексти, твори, стилі тощо [6, 306]. Перманентно рухомий, текст безугавно урухомлює й активізує тексти-попередники, умотивовує народження й скоординує напрямки руху текстів-наступників. Доля Шевченкового спадку прекрасно ілюструє слушність вищенаведеної ідеї на матеріалі української культурної історії. Навіть зараз, коли артефакти поп-культури агресивно витіснили високе мистецтво великих авторів і щирий патріотизм, важко не погодитися зі словами А. Ніковського (сказаними в 1919 р., проте актуальними й нині): "Всі його (Т. Шевченка. — Я. П.) наступники не в силі були вихопитись із залізних обіймів його заповіту, і всі вони служили прекрасному ідеалу щиро і вірно" [3, 689].

Підсумовуючи висловлені у статті тези та припущення, хочемо сказати, що постать Тараса Шевченка дає унікальний для вітчизняної та світової історії приклад символу універсального значення, який має потенціал безмежної множини тлумачень-розкодувань, відкриттів-переосмислень, текстуальних, екзистенційних та естетично-стильових інтерпретацій.

Хорхе Луїсу Борхесу належать мудрі слова: "Якщо волієте новизни, то знайдете її в авторів минулого" [4, 48]. Осмислення символізму самого Т. Шевченка, його образів, персонажів і творів веде до віднаходження концептуально нових ідей, тем, дискурсів та наративних стратегій, естетичних новацій.

Т. Шевченко є тим безмежно містким і невичерпно глибоким меґасимволом, що в ньому закодована вся Україна: її справжня, органічна культура, історичне минуле й майбутнє, етос і мелос, екзистенційний захист і онтологічний сенс.

Відкриваючи все нові й нові аспекти та нюанси символізму постаті Т. Шевченка, ми наближаємося до кращого й повнішого розуміння себе, своєї власної суті, сенсу і достойної життєвої позиції.

1. Блум Г. Західний канон: книги на тлі епох / Г. Блум. – К., 2007.
2. Грицак Я. Про любов до села / Я. Грицак // Країна. – № 21 (74). – 2011. – С. 36.
3. Дзюба І. Тарас Шевченко: Життя і творчість / І. Дзюба. – К., 2008.
4. Дністровий А. Мислити, як вільні люди / А. Дністровий // Український тиждень. – № 10 (175). – 2011. – С. 48–51.
5. Зборовська Н. Код української літератури / Н. Зборовська. – К., 2006.
6. Зборовська Н. Психоаналіз і літературознавство / Н. Зборовська. – К., 2003.
7. Зборовська Н. Тарас Шевченко у жіночих студіях / Н. Зборовська // Світі Тараса Шевченка. Збірник статей. – Т. 2. – Нью-Йорк–Львів, 2001. – С. 229–244.
8. Костенко Л. Записки українського самашедшого / Л. Костенко. – К., 2011.
9. Павличко С. Теорія літератури / С. Павличко. – К., 2002.
10. Ушкалов Л. Гуманізм Тараса Шевченка / Л. Ушкалов / Сковорода та інші. – К., 2007. – С. 312–350.
11. Шевельов Ю. Микола Ге і Тарас Шевченко. Мистець у відмінному контексті / Ю. Шевельов // Світі Тараса Шевченка. Збірник статей. – Нью-Йорк–Париж–Сідней–Львів, 1991. – С. 193–222.

**О. Сліпушко, д-р філол. наук, проф.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка**

АНТРОПОЦЕНТРИЧНА І КОРДОЦЕНТРИЧНА ПАРАДИГМИ СВІТОГЛЯДУ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

У статті досліджується антропоцентрична і кордоцентрична парадигма творчості Тараса Шевченка. Аналізуються твори, в яких виявляється особистісне начало, наголошується, що через особистість як феномен поет приходить до осмислення її ролі в історії національної держави.

Ключові слова: антропоцентрична і кордоцентрична парадигма творчості Тараса Шевченка, особистісне начало, роль особистості в історії національної держави.

В статье исследуется антропоцентрическая и кордоцентрическая парадигма творчества Тараса Шевченко. Анализируются произведения, в которых проявляется личностное начало, акцентируется, что через личность поэт приходит к осмыслению ее роли в истории национального государства.

Ключевые слова: антропоцентрическая и кордоцентрическая парадигма творчества Тараса Шевченко, личностное начало, роль личности в истории национального государства.

In this article the antropotsentric and kordotsentric paradigm of works of Taras Shevchenko is investigated. The poems in which the personality is presented is analyzing, it is underlined that through person poet goes to interpretation its role in the history of the national state.

Key words: the antropotsentric and kordotsentric paradigm of works of Taras Shevchenko, personality, the role of person in the history of the national state.

Тарас Шевченко був переконаним антропоцентристом. У центрі його світогляду завжди стояла людська особистість з її глибоким внутрішнім світом, прагненнями і пориваннями. Філософія українсь-